

משנה ד'

משנה זו עוסקת ב"גט ישן" - התייחד הבעל עם האשה לאחר כתיבת הגט, והיא דנה אם הוא כשר לגרש בו.

ח בתמוז

יום א' פר' בלק

(כבא בתרא יט)

ביאור

בית שמאי אומרים:
רשאי אדם לגרש את
אשתו ב"גט ישן",
ובית הלל אוסרים.
ואיזהו גט ישן?
כשנתיחד הבעל
עם האשה לאחר
כתיבתו.
טעם בית הלל
האוסרים: הגט

גיטין פרק ח' ■ ד'

בית שמאי אומרים,
פוטר אדם את אשתו
בגט ישן. ובית הלל
אוסרין. ואיזהו גט ישן,
כל שנתיחד עמה אחר
שכתבו לה:

היום נלמד:

משנה

גיטין

פרק ח' משנה ד'

גמרא

שבת דף ג/ב

תובנה מרגשת

איפה נמצא

התוספות

לך ולמשפחה

מסכת כבא בתרא

דף י"ט

זוהר

צו כו.

הלכה

סדר הפטרות

הלכה כ"ד-כ"ה

מתארך לפי זמן כתיבתו, ויש לחשש שמא ישהה הבעל זמן רב בין כתיבת הגט למסירתו, ובינתיים יתיחד עמה ותוליד לו בנים, ולימים עלול ליצא עליהם לעז שנולדו לאמם שלא בנשואין ויחוסם פגום, באשר יוכחו לראות שתאריך הגט קודם לתאריך לידתם. בית שמאי לא חששו לדרך. בתלמוד הירושלמי¹⁶ נתבאר טעם בית שמאי שמאחר שלשיטתם (המובאת בסוף המסכת) אין לאדם לגרש את אשתו אלא אם כן מצא בה דבר ערוה, אין לחש שאדם יבוא על אשתו לאחר שהחליט לגרשה, כי מן הסתם היא מגנה בעיניו.

מקורות והערות

א. הובא בתוספות, דף עט/ב, ד"ה ב"ש.

לשאל נכון בזמן הנכון

מה לשאל, איך לשאל, מתי לשאל? זו שאלת השאלות, בכל נושא ובכל תחום. לפנינו הדרךכם הברורה של חז"ל.

שבת דף ג/ב

ביאור

האמורא רב, היה תלמידו המבוקש של רבי יהודה הנשיא, עורך המשנה. יום אחד למד רבי יהודה הנשיא את תלמידיו מסכת מסימת, ובמהלך הלמוד נקרה בלבו של רב שאלה מענינת בסגיה אחרת לחלוטין, והוא פנה לרבי יהודה הנשיא והציג בפניו את השאלה. רבי יהודה הנשיא שמע את השאלה, הכריע בין צדדי הספק וגם נמק את דבריו.

אחר כך אמר רבי חיאי לרב: לא טוב עשית, וכי לא אמרתי לך, שכאשר הרב מלמד במסכת אחת אין לשאל אותו שאלות במסכת אחרת, שמא לא ידע מיד לענות

אמר ליה רבי חיאי לרב:
בר פחתו! לא אמינא
לך: כי קאי רבי בהא
מסכתא, לא תשילה
במסכתא אחריתי,
דלמא לאו אדעתה;
דאי לאו דרבי גברא
רבה הוא - כספתה,
דמשני לך שנויא דלאו
שנויא הוא.

את התשובה. אלו לא היה רבי כה גדול בתורה שידיעותיו בכל תחום מקיפות ובהירות, עלול היית לביישו.

צריך להבין, שההשתוקקות של האמורא רב ללמד תורה מפי רבו, הייתה יותר מהרצון של אדם צמא לשמות מים אחרי שלשה ימים במדבר הצחיח. וגם כשעולה בלבו הגדול שאלה הלכתית המנקרת בו ואינה נותנת לו מנוח, והוא 'חיבי' לדעת את התשובה עליה - הדריך אותו רבי חיאי: דבר ראשון חשב אם מה שאתה עושה עלול לגרם למבוכה. אם כן - ותר על הכל ואל תעשה זאת. חכה להודמנות אחרת, או אפלו ותר לגמרי, אבל אל תביר!

בדורות האחרונים היה מקר רבי ישראל סלנטר זצ"ל כאבי שיטת המוסר, ורבות הלכו בדרך. פעם בערב יום הכפורים פגש רבי ישראל

ביאור

את אָחַד מִתְלַמְּיָדָיו, שְׁהִיָּה צָדִיק וִירָא שְׁמַיִם, בְּשֶׁהוּא הוֹלֵךְ בְּפָנִים קוֹדְרוֹת. קוֹל הַשּׁוֹפָר שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְאֵימַת הַדִּין שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים הֵיוּ נְסוּכִים עַל פְּנָיו. רַבִּי יִשְׂרָאֵל בִּקֵּשׁ לְבָרֵךְ לְשִׁלּוּם אֶת תְּלַמְּיָדוֹ, אֶף הַתְּלַמִּיד הָיָה כֹּה שְׁקוּעַ בְּהִרְהוּרָיו עַד שֶׁלֹּא שָׁם לֵב שֶׁהֵרֵב עוֹבֵר לְיָדוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי יִשְׂרָאֵל: "מִתְפַּעֵל אֲנִי מִירַאת הַשָּׁמַיִם שְׁלֶךְ, מִהֲרַצִּינוֹת שְׁבָה אֶתְּהָ מִתְיַחַס לְיָמִים קְדוּשִׁים אֵלּוּ, אֲבָל שִׁים לֵב שֶׁהֲאֲנָשִׁים שְׁסָבִיבְךָ יִקְבְּלוּ מִמֶּךָ אֶת הַיַּחַס הַמְּגִיעַ לָהֶם!"

בְּכֹל הַדּוֹרוֹת הִנְחוּ גְדוּלֵי יִשְׂרָאֵל: לְהִתְחַשֵּׁב וְלִהְיוֹת רְגִישׁ לַזּוּלָּת. רַבִּי דָּוִד פּוֹבְרֶסְקִי זצ"ל, רֹאשׁ יְשִׁיבַת פּוֹנוּבִיז', כְּשֶׁנִּשְׁאַל עַל יְדֵי תְּלַמִּיד שְׁאַלָּה שְׁאִינָה לְעֵנִין, הִיָּה מְצַטְטֵנָּה בְּפָנָיו שְׁקוּעַ בְּשִׂרְעָפָיו, כְּבִיכּוֹל בְּגִלְל זְקֻנוֹתוֹ לֹא שָׁמַע אֶת הַשְּׁאֵלָה...

כֹּל חַיֵּינוּ מְרַכְבִּים מִשְׁאֵלוֹת. כֹּל הַעֵת אֲנַחְנוּ שׁוֹאֲלִים וּמְבַרְרִים, וְטוֹב שְׁפָךְ, הֵן זֹהֵי הַדְרָךְ שְׁבָה אָנוּ יוֹצְרִים קְשָׁרִים עִם אֲנָשִׁים וּמְשִׁיגִים מִיָּדָה חָשׁוּב.

חַז"ל מְלַמְּדִים אוֹתָנוּ שֶׁהַבְּסִיס שֶׁיִּנְחָה אוֹתָנוּ בְּכֹל תְּקִשְׁרַת עִם הַזּוּלָּת, בְּכֹל שְׁאֵלָה וּבְכֹל הַתְּעַנְיָנוֹת, הַיָּא: לֹא לְגֵרָם מְבוּכָה. אֵין סֶפֶק שֶׁכָּל אָדָם יִכִּיר לָךְ טוֹבָה וְיַעֲרִיךְ אוֹתָךְ מְאֹד, בְּשִׁתְּשָׁאֵל אוֹתוֹ בְּאַרְבַּע עֵינַיִם, שְׁאֵלָה שְׁהִיָּתָה מְבִיכָה אוֹתוֹ אֵלּוּ הֵייתָ שׁוֹאֵל אוֹתָהּ בְּמַפְגֵּשׁ רַב מִשְׁתַּתְּפִים. הוּא יַעֲרִיךְ אֶת הַמַּחֲוֶה שְׁלֶךְ, אֶת הַהִשְׁתַּדְּלוֹת מְצַדֵּךְ לְשִׁמּוּר עַל כְּבוֹדוֹ, וְיַחְזִיר לָךְ אֶהְבָּה וְאִמּוּן.

איפה נמצא התוספות

תובנה
מרגשת
רטון יומי שיאיר לכם את היום

חומרים שפולטים חום

בְּעֶרֶב שַׁבָּת (יום
שֵׁשִׁי) מוֹתֵר
לְהִטְמִין סִיר חָם,
לְעֵטוֹף אוֹתוֹ
בְּשִׁמְכוֹת וּבְכָרִים,
כְּדֵי שְׂיִשְׁמֹר עַל
חֹמוֹ עַד זְמַן
הַסְּעוּדָה. אָבֵל,
בְּשַׁבַּת עֲצֻמָּה אֶסְרוּ

חֲכָמִים לְהִטְמִין סִיר, שְׁמָא יִרְגִישׁ בְּעַל הַסִּיר שֶׁהִסִּיר אֵינוֹ
חָם דִּיּוֹ, וּמִתּוֹךְ עֵיסוֹקוֹ בְּהִטְמִנַּת הַסִּיר כְּדֵי לְשַׁמֹּר עַל חֹמוֹ,
הוּא יַחֲמֵם אוֹתוֹ בְּשַׁבַּת עַל הָאֵשׁ.

יִשְׁנֵם דְּבָרִים שֶׁהִתְלַמּוּד קוֹרָא לְהֵם "מוֹסִיפִים הֶבֶל" - דְּהֵינּוּ
שֶׁהֵם פּוֹלְטִים חוּם. מְדוּבָר בְּסוּגֵי אַבְנִים מִיּוֹחַדוֹת וּבְחוּמָרִים
שׁוֹנִים שֶׁטְבָעֵם לְפִלוֹט חוּם. בְּדְבָרִים אֵלֶּה אֶסְרוּ חַז"ל
לְהִטְמִין גַּם בְּעֶרֶב שַׁבָּת.

מדוע הביאו הלכות שבת במסכת בבא בתרא?

זאת מפני שלומדים שהחומרים הללו שפולטים חום,
עלולים להזיק למבנים, ולכן אדם שעומד לאחסן חומרים
כאלה, צריך להקפיד להרחיקם מפותלי הבנין של שכניו.

אַחִיוֹת תְּאוֹמוֹת

צו כו.

תרגום

כְּתוּב "זֹאת תּוֹרַת",
סוּד שֶׁל זָכָר וְנִקְבָּה
יַחַד, תּוֹרָה שֶׁבְּכֵתָב
וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה
לְעֵלוֹת בְּחִיבוּתָא.

כְּתוּב "זֹאת תּוֹרַת", רְזָא דְכָר וְנִקְבָּא
כְּחָדָא, תּוֹרָה שֶׁבְּכֵתָב, וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל
פֶּה, לְסִלְקָא בְּחִיבוּתָא.

תּוֹרָה שֶׁבְּכֵתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה הֵנּוּ כְּמוֹ שְׁתֵּי אַחִיוֹת תְּאוֹמוֹת, הוֹלְכוֹת מְחַבְּרוֹת
זו לְצַד זוֹ תְּמִיד. וּמִבְּאֵר הַזֶּהָר הַקְּדוּשׁ, שֶׁתּוֹרָה שֶׁבְּכֵתָב הִיא כְּמוֹ הַזָּכָר וְאֵלּוֹ
תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה הִנֵּה כְּנִקְבָּה. הַזָּכָר עַל פִּי הַקְּבֵלָה הֵנוּ הַכֹּחַ הַמְּשַׁפֵּעַ, הַשְּׁפָעָה
שְׂרָשִׁית וְכְמוּסָה, וְאֵלּוֹ הַנִּקְבָּה הִנֵּה כֹחַ הַפְּתוּחִים וְהַהֲרַחֲבָה, וְרַק בְּעֶזְרַת הַנִּקְבָּה נִתֵּן
לְגֵלוֹת אֶת הַהֲשַׁפָּעָה הַכְּמוּסָה. וְכֵן הַדְּבָר בִּיחֹס לְתוֹרָה שֶׁבְּכֵתָב וְהַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל
פֶּה, שְׁזוֹ הָאֲחֵרוֹנָה הִנֵּה הָאֶפֶן הַיְחִיד לְגֵלוֹת וּלְבָאֵר אֶת מַה שְּׁכְמוּס בְּתוֹרָה
שֶׁבְּכֵתָב. וְאִם יִשְׁאַל אָדָם: וּמִדּוּעַ שְׁלֵא יִנְתְּנוּ שְׁתֵּיהֶן בְּאוֹתוֹ אִופְנִי? "בְּקִשׁ מֹשֶׁה
שֶׁתְּהֵא הַמְּשַׁנֵּה בְּכֵתָב, וּלְפִי שֶׁצָּפָה הַקֶּב"ה שְׁאֵמוֹת הָעוֹלָם עֵתִידִין לְתַרְגֵּם אֶת
הַתּוֹרָה וְלְהִיּוֹת קוֹרְאִין בָּהּ יוֹנִית, וְהֵם אוֹמְרִים 'אֲנִי יִשְׂרָאֵל', וְעַד עַכְשָׁו הַמְּאֻזְנִים
מְעוּיִין [=מְאֻזְנִים], אָמַר לָהֶם הַקֶּב"ה לְעַבְדָּו: אַתֶּם אוֹמְרִים שְׁאֵתֶם בְּנֵי! אֵינִי
יודע אֵלֶּא מִי שְׁמוּסְטוֹרִין שְׁלִי אֲצִלּוֹ הֵם בְּנֵי, וְאִיזוֹ הִיא - זוֹ הַמְּשַׁנֵּה שְׁנִתְּנָה עַל
פֶּה" (תְּנַחֲמָא בִּי תִּשָּׂא לֵד). הֲרֵי מִבְּאֵר שֶׁהִיכַלְתָּ לְפָרֵשׁ אֶת הַתּוֹרָה שֶׁבְּכֵתָב הִיא
בְּעֵצֶם סִגְלָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְהִיא הַמּוֹרָה שְׁזוֹ הַכְּלָה הָאֲמִתִּית וְהַיְחִידָה לְחַתֵּן הַזֶּה.
וּבְעַמֶּק יוֹתֵר מִבְּאֵר בְּסִפְרֵי בֵּית הַלֹּי (דְּרוּשׁ יח) "אַחַר כֵּךְ דָּנְתָן לָהֶם הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל
פֶּה, נִמְצָא דִּישְׂרָאֵל הֵם בְּבַחֲיַנְתָּ קִלְף שֶׁל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, וְכַמְּאֹמֶר הַכְּתוּב
'כְּתַבְּם עַל לוח לְבָר', וְכַמּוֹ שֶׁהַקֶּלֶף שֶׁל סִפְרֵי תּוֹרָה הוּא עֵצֶם הַקְּדוּשָׁה וְלֹא
תִּשְׁמִישׁ, דִּהַקֶּלֶף וְהַכְּתָב שֶׁכְּתוּב בוֹ שְׁנִיָּהֶם בִּיחוד הֵם סִפְרֵי תּוֹרָה, כְּמוֹ כֵּן הַתּוֹרָה
וְיִשְׂרָאֵל כְּלֵא חֵד הוּא". הֲרֵי שֶׁתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה שְׁהִיא פְּרוּשֶׁם שֶׁל חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל
לְתוֹרָה שֶׁבְּכֵתָב הִיא הָאוֹת וְהַמּוֹפֵת לְכָךְ שִׁישְׂרָאֵל וְהַתּוֹרָה הֵם דְּבָר אֶחָד, כְּחַתֵּן
וְכֵלָה שְׁעֵצֶם חֲבוּרִים מוֹרָה עַל כֵּךְ שֶׁבְּשֵׁרֶשׁ הֵם דְּבָר אֶחָד.

כד. ראש חֲדָשׁ אֵלּוּל שְׁחַל בְּשַׁבַּת

ראש חֲדָשׁ אֵלּוּל שְׁחַל לְהִיּוֹת בְּשַׁבַּת, לְדַעַת ה'שְׁלַחַן עֲרוֹךְ' אֵין מִפְטִירִים בְּהַפְטֵרַת ראש חֲדָשׁ, אֵלּא בְּהַפְטֵרָה שֶׁל 'שְׁבַע דְּנַחֲמָתָא' - 'עֲנִיָּה סַעְרָה לֹא נַחֲמָה', שְׁאֵין לְדַלֵּג ב'שְׁבַע דְּנַחֲמָתָא'⁵². וְלֵאחֲרַי שְׁמַסִּימִים אֵת הַפְטֵרַת 'עֲנִיָּה סַעְרָה', אֹמְרִים אֵת הַפְסוּק הָרִאשׁוֹן מִהַפְטֵרַת ראש חֲדָשׁ, וְכֵן אֵת הַפְסוּק 'וְהִיָּה מִיַּד חֲדָשׁ בְּחֲדָשׁוֹ' וְכוּ', לְזַכֵּר שְׁהִיּוֹם ראש חֲדָשׁ⁵³.

הַרְמ"א כָּתַב שְׁהַמְנַהֵג הוּא, שְׁגַם בְּראש חֲדָשׁ אֵלּוּל שְׁחַל לְהִיּוֹת בְּשַׁבַּת, מִפְטִירִים בְּשֶׁל ראש חֲדָשׁ 'כֹּה אָמַר ה' הַשְּׁמִים כְּסֵאֵי' וְכוּ', לְפִי שְׁבַפְסוּקִים אֵלוֹ מְזַכִּירִים גַּם אֵת עֲנִיָּן ראש חֲדָשׁ וְגַם אֵת עֲנִיָּן נַחֲמַת יְרוּשָׁלַיִם⁵⁴. [אֲמַנָּם כָּתְבוּ הַפּוֹסְקִים, שְׁבַכְדִּי שֶׁלֹּא לְדַלֵּג אַחַת מִהַהַפְטֵרוֹת שֶׁל 'שְׁבַע דְּנַחֲמָתָא', עַל כֵּן כְּשִׁיפְטִירוּ בְּפִרְשַׁת כִּי תֵצֵא אֵת הַפְטֵרַת 'רְנִי עֲקָרָה' יוֹסִיפוּ גַם אֵת הַפְטֵרַת 'עֲנִיָּה סַעְרָה'⁵⁵].

כה. ראש חֲדָשׁ בְּיוֹם ראשׁוֹן

כַּאֲשֶׁר ראש חֲדָשׁ חָל לְהִיּוֹת בְּיוֹם ראשׁוֹן, בְּשַׁבַּת שְׁלַפְנֵי כֵּן מִפְטִירִים בְּשִׁמוּאֵל⁵⁶. וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹנָתָן מִחֵר חֲדָשׁ. וְאַף עַל פִּי שְׁאֵין זֶה מַעֲנִין מִהַ שְׁקָרָא בְּתוֹרָה, מִכָּל מְקוֹם הָרִי זֶה מַעֲיֵן הַמְאָרְעַי, שְׁהָרִי לְמַחֲרַת הוּא ראש חֲדָשׁ⁵⁷.

מקורות והערות

- ⁵² שם בשו"ע ובמ"ב ס"ק ה'; שמואל א' פרק כ"ג פסוק ט"ז - שם במ"ב ס"ק ח' ובכף החיים שם אות י"ד ואות ט"ז.
- ⁵³ שם בבית יוסף.
- ⁵⁴ שם במ"ב ס"ק ז' ובכף החיים אות י"ב.
- ⁵⁵ שמואל א' פרק כ"ג פסוק י"ח.
- ⁵⁶ שם במ"ב ס"ק ו'.
- ⁵⁷ ר"ש מגילה פרק ד' ס"י י' ובשו"ע ס"ת כ"ה סעי' ב'.